

Trond og Kristin Lereng, Ryaveien 85, 2740 Roa - Mob. 99289936 t-leren@online.no ☐

FLYT OG FORSTERKERE

i relasjon til ro i oppflukt og skudd

av

Trond Lereng

De kravene som stilles til en fuglehund er ekstreme sett i forhold til hundens iboende instinkter. Man kan vanskelig tenke seg andre hundetyper som det settes like store krav til. Derfor er det av avgjørende betydning at vi etablerer oss som gode ledere gjennom planlagt styring og kontroll i kombinasjon med omtanke og respekt for hunden. Slik blir hunden trygg på hundeeier, og da lykkes man med det viktige samspillet som kreves mellom jegeren og hans hund. Det er mange måter å utøve lederskap på, men la oss holde fast på den gode ledelse, og være klar over konsekvensen av manglende ledelse.

Alle hunder innehar det samme atferdsreportoaret. Men det er likevel stor forskjell på de ulike terskelverdier på forskjellige egenskaper. Det vil si at det er stor forskjell på når de ulike atferder utløses. Det kan være alt i fra bjeffing, vokting, aggresjon til jaging og jakt. De fleste fuglehunder er såkalte "myke" hunder. Det vil si at de lett underkaster seg autoritet. De har altså lav terskel på det sosiale området, men de har også som regel lav terskel på jaktlyst. Det vil si sterk jaktlyst. Dette betyr i praksis at den "lille, myke settertispa" slik vi kjenner henne i hverdagen, endres til et "jagende rovdyr" så snart hun kommer til fjells.

Disse sterke instinktene må vi kontrollere. Gjennom grundig dressur må vi modifisere og komplimentere hundens medfødte egenskaper slik at vi kan nyttiggjøre oss hunden til vår fordel. Derfor er det viktig at vi er konsekvente, og sørger for at de pålagte handlinger utføres. Det er viktig å fastsette tydelige grenser, og være klar over at det ligger i hundens natur nå og da å teste ut om grensene fremdeles gjelder.

Den største utfordringen for fuglehundeeierne er momentet ro i oppflukt og skudd. Jeg vil derfor ta for meg begrepet flyt og forsterkere i relasjon til dette.

Flyt defineres som evnen til å utføre atferden umiddelbart etter at signal er gitt. Man kan ikke si at en atferd er flytende, eller under stimuluskontroll, før den utføres konsekvent 80 % av gangene, og at dyret utfører atferden uansett forstyrrelser.

EFFEKTIVE POSITIVE FORSTERKERE

Man bør selvsagt vektlegge å belønne ønsket atferd da dette er en effektiv måte å trene hunder på, og i fuglehundmiljøet er det jevnt over for lite fokus på effektiv bruk av belønning. Men finnes det alltid positive forsterkere som er gode nok? Positiv forsterkning vil si at det tilføres / oppnås et velbehag slik at atferden øker.

Trond og Kristin Lereng, Ryaveien 85, 2740 Roa - Mob. 99289936 t-leren@online.no ¶

Å oppdra hunder utelukkende med effektive positive forsterkere har vist seg vanskelig i virkelighetens verden. Utfordringen er å finne positive forsterkere som er attraktive nok til at hunden velger det vi ønsker at den skal gjøre. Det vil i mange tilfeller være umulig å kontrollere forsterkerne ute i det praktiske liv hvor hunden utsettes for en mengde påvirkninger og fristelser. En fuglehund vil i utgangspunktet alltid velge det som frister mest. Nemlig å gå etter fuglen i oppflukt fremfor det vi kan tilby av konkurrerende goder. Det vil med andre ord si at det finnes ingen forsterkere som er gode nok til at hunden avstår fra den instinktive, men uønskede handlingen.

En del hevder at klikkertrening er en bedre måte å trene hunder på enn den lederskapsbaserte tradisjonelle metoden. Fuglehundfolk beskyldes ofte for å være trangsynte, og benytte for harde metoder. Jeg er imidlertid overbevist om at fuglehundfolket er minst like opptatt av hundevelferd som alle andre hundefolk. Kritikerne må ta inn over seg at det er stor forskjell på å trene en hund på en agility- eller lydighetsbane kontra det å jakte med en hund i fjellet hvor hunden også ofte er langt unna fører. Hovedforskjellen på klikkertrening og tradisjonell trening er at den "ekte" klikkertreneren kun benytter seg av positiv forsterkning, og negativ straff. Positiv forsterkning defineres som å tilføre et gode slik at atferden øker, og negativ straff defineres som å fjerne / holde tilbake et gode slik at atferden reduseres. Mens den tradisjonelle treneren kan spille på hele registeret av metoder. Dette innebærer også bruk av positiv straff, det vil si å påføre et ubehag slik at atferden reduseres, som et av flere tiltak i sitt verktøyskrin. Imidlertid vet den erfarne fuglehundtreneren at man må være forsiktig med å påføre ubehag i selve fuglesituasjonen. Men det kan være nødvendig for enkelte hunder for å nå målet - rios.

Men la oss se litt på om klikkertrening egentlig er egnet til trening av det krevende momentet - ro i oppflukt og skudd.

Klikkertreneren Morten Egtvedt har skrevet en artikkel – *Klikkertrening av driftsterke hunder* – hvor han bant annet berører dette.

Han skriver slik, sitat: *"Det finnes mange myter om klikkertrening i hundemiljøet. En seiglivet myte er at såkalt "driftsterke" hunder ikke kan klikkertrenes. Grunnen hevdes å være at hunder som er ekstremt heite på f. eks. en figurant med bitearm umulig kan kontrolleres ved hjelp av positiv forsterkning fordi ingen andre belønninger kan konkurrere mot figuranten. Samme argument brukes også med jakthunder og fugler, og med hanhunder og tisper med løpetid. Det er imidlertid (minst) to feilslutninger med slike resonnement:*

Den første feilslutningen er at man MÅ ha en like kraftig forsterker som de forstyrrelsene man konkurrerer mot. Dette er ikke riktig. Det gjør selvsagt treningen ENKLERE jo mer effektive forsterkere vi har til disposisjon, men selv om du bare har forsterkere med lavere verdi enn forstyrrelsene, er det fortsatt håp. Hemmeligheten er å få flyt / automatisere atferden du trener. Flyt / automatisering får man ved å kjøre mange

Trond og Kristin Lereng, Ryaveien 85, 2740 Roa - Mob. 99289936 t-leren@online.no ¶

repetisjoner. Så mange repetisjoner at hunden gjør atferden ”uten å tenke på det”. Har du bra nok flyt vil atferden som regel fungere selv med meget store konkurrerende forstyrrelser i nærheten.” Sitat slutt.

Dette har jo artikkelforfatteren langt på vei rett i, men det er også verdt å merke seg at forfatteren selv aldri har trent stående fuglehunder. Sitatet er nettopp en innrømmelse av at det ikke er mulig å klikkertrene hunder i det krevende momentet - ro i oppflukt og skudd. Artikkelforfatteren skriver jo at det i mange tilfeller ikke er mulig å finne gode nok forsterkere i forhold til forstyrrelsene. Fristelsene overgår altså det vi kan tilby av goder. Det er akkurat det vi tradisjonelle trenere hele tiden har hevdet. Derfor må også klikkertreneren ty til andre, velprøvde metoder – *det vil si tradisjonell hundetrening* – når det gjelder momentet ro i oppflukt og skudd. Legg merke til at forfatteren hevder at man likevel kan nå målet ved å trene på mange nok repetisjoner - eller å få *flyt / automatisere atferden* som han kaller det. Men dette er jo teknikker som har vært benyttet av hundefolk i alle tider. Det eneste nye som bringes på banen er ordene flyt og automatisere. Før kalte vi det å hjernevaske hunden. Dette er altså ingen hemmelighet som artikkelforfatteren kaller det.

Ved å trene mange nok repetisjoner på for eksempel øvelsen *sitt*, eller andre lydighetsøvelser under gradvis økende vanskelighetsgrad, vil etter hvert hunden utføre denne atferden ”uten å tenke på det”, som artikkelforfatteren skriver. Men er det mulig å få til dette på *vill* fugl i fjellet? La oss se litt på hvilke faktorer som eventuelt må være til stedet før artikkelforfatterens påstander kan realiseres, og om dette i det hele tatt er praktisk mulig for den gjengse fuglehundeier.

Først og fremst må man ha tilgang til et terreng som er meget godt besatt med fugl, og det er det de færreste som har. Vi vet også at fuglebestanden varierer mye i fra år til år – også på tradisjonelt gode terreng.. Videre må treningsforholdene være mest mulig optimale med tanke på vær og vind, og det må selvsagt også være tillatt å trene eller jakte. Mange steder er det også innført dagskvoter på 2 – 3 ryper pr dag. Dette fører igjen til at belønning i form av felt fugl blir svært begrenset.

Men av og til finnes det jo terreng som er godt besatt med fugl slik at man kan få situasjon etter situasjon. Da vil hunden forstå at hvis den setter seg blir den belønnet med felt fugl, og setter den seg ikke blir det heller ingen felling med påfølgende belønning. Dette forutsetter selvsagt at jegeren treffer fuglen. Slik kan vi lære hunden at det lønner seg for den å utføre de pålagte handlinger. Forøvrig viser også all praktisk erfaring at man må være forsiktig med å la hunden apportere for ofte da konsekvensen gjerne blir en fallapportør. Dessuten må man også være forsiktig med å gjenta for mange fuglesituasjoner. Før eller senere vil hunden feile, og husk at feil lært er også lært. I likhet med all annen opplæring av hund handler det om å gi seg med en god situasjon. Kun repetisjoner alene gir heller ikke et godt nok grunnlag til å få kontroll i provoserende situasjoner. Dette avhenger først og fremst av at grunnopplæringen, tilliten og bindingen

Trond og Kristin Lereng, Ryaveien 85, 2740 Roa - Mob. 99289936 t-leren@online.no ☐

er på plass før man presenterer hunden for vill fugl i fjellet. En hund uten styring og kontroll vil ikke fungere under slike forhold.

Men hva med utsatt fugl tenker du kanskje? Jo, man kan trene på utsatt fugl og på den måten gjenta øvelsen *sitt* under kontrollerte former hvor man bygger opp gode atferder steg for steg. Men før eller siden må hunden slippes i fjellet hvor vi ikke har den samme muligheten til kontroll. Likevel må hunden ut i selvstendig søk for at den skal kunne utvikle seg til en selvstendig jakthund som lærer seg å takle fugl under ulike forhold. Det er ikke mulig å lære dette på tamfugl.

Det er også viktig å merke seg at man ikke må overdrive bruken av surrogatfugl da det er en del kjente negative bivirkninger med denne type trening. Dette kan være at hunden blir forsiktig, den lærer seg å gå for tett på fuglen som igjen fører til støkk på vill fugl, den kan bli treg til å reise, den forstår hva som skal skje, og "sniker" seg av gårde mens den leter med øynene, og ikke nesene osv. Det vil altså si at nytten av tamfugl er begrenset. Det er også grunn til å se på det etiske ved tamfugltrening. Vi vet også at selv om hunden oppfører seg eksemplarisk på tamfugl blir det ofte en annen virkelighet når man kommer til fjells, og hunden opplever rypekullet etterfulgt av en skrattende stegg. Det vil altså si at selv om hunden har evnen til å generalisere viser all erfaring at dette nødvendigvis ikke skjer i tilstrekkelig grad med tanke på tamfugl og vill fugl. Det er heller ikke alle som har mulighet, og ressurser til å tilbringe massevis av tid på treningsgårder i Sverige med hunden i langline. Det er også verdt å merke seg at klikkertreneren i likhet med mange tradisjonelle trenere, benytter seg av langline. Det vil si at man bruker en negativ forsterker i seg selv for å få frem en atferd man senere kan belønne. Negativ forsterkning defineres som å fjerne / unngå et ubehag som medfører at atferden øker. I dette tilfelle vil strammingen av lina rundt hundens hals medføre et ubehag når fuglen går på vingene, og hunden prøver å gå etter. Hunden har selv mulighet til å fjerne ubehaget ved å sitte stille. Forskjellen er at klikkertreneren kaller langlina for sikkerhetsline da den brukes for å hindre hunden i å belønne seg selv ved å gå etter i oppflukt. Men dette er jo helt likt. Den gode tradisjonelle treneren bruker også langline for å hindre ettergåing - ikke for å straffe hunden som det hevdes.

For få flyt i forbindelse med ro i oppflukt og skudd er man altså avhengig av å få nok repetisjoner *i forbindelse med ryper, eller annen vill fugl i sitt naturlige miljø, slik at hunden utfører atferden automatisk med alle de naturlige forstyrrelser rundt seg.* I dette tilfelle atferden *sitt*. Man må da spørre seg; er dette mulig når man kanskje oppnår bare 2 – 3 fuglearbeider pr. dag? Eller enda færre. Svaret gir seg selv. Så lenge vi ikke kontrollerer forsterkerne, har vi heller ingen mulighet til å få flyt / automatisere atferden - ro i oppflukt og skudd. Da står vi tilbake med den velprøvde, og enn så lenge sikreste måten å trene ro i oppflukt på, nemlig ved hjelp av tradisjonell trening.

For å kontrollere hunder i provoserende situasjoner er man avhengig av at bindingen, eller den "usynlige koblingen", mellom hund og eier er så sterk at den ikke lar seg

Trond og Kristin Lereng, Ryaveien 85, 2740 Roa - Mob. 99289936 t-leren@online.no ☐

forstyrre av andre påvirkninger. Dette oppnås ved at grunnopplæring er nøyaktig utført, og at eier har vært konsekvent. Hundens sosiale terskler og tidligere erfaringer spiller også en avgjørende rolle for hundens handlinger.

Jeg vil oppsummere dette slik:

- det finnes ikke forsterkere som er gode nok til å utkonkurrere forstyrrelsene - i dette tilfelle vill fugl.
- for den gjengse fuglehundeier er det vanskelig å få flyt på vill fugl.
- hunden generaliserer nødvendigvis ikke innlærte atferder på tamfugl til ønsket atferd på vill fugl.
- når de overnevnete betingelser ikke er til stedet, hvordan skal man da oppnå ro i oppflukt og skudd?

Basert på snart 30 års erfaring i å trene både tyske og engelske fuglehunder, og en del andre ikke - jakthundraser, vil jeg anbefale å velge den lederskapsbaserte tradisjonelle treningen som i alle år har vist seg å fungere i det virkelige liv. Stå over eksperimenter som du sannsynligvis ikke vil lykkes med.